

Chirofonetika jako metoda k nápravě řeči

Alfred Baur

1. K historii chirofonetiky

V úvodu k této knize jsem popsal, jak jsem na jaře roku 1972 začal rozvíjet chirofonetiku, jak mne tříletý Markus podnítl k tomu, abych na jeho zádech vytvářel formy.

V následujících devíti letech, až do doby, kdy byl pro můj odchod do penze uzavřen institut logopedie a léčebné pedagogiky vedený mou ženou a mnou, přicházelo k nám mnoho dětí, které potřebovaly podporu pro navození řeči. Dříve jsme tyto děti nemohly k léčení přijmout. Část dětí byla ve svých dvou až třech letech příliš malá na to, aby mohly skutečně spolupracovat při jazykových hrách a cvičeních. Druhá skupina dětí byla tvořena velmi postiženými dětmi.

Bylo by příliš zdouhavé popisovat asi osmdesát dětí, u nichž navození řeči proběhlo úspěšně. Děti k nám přicházely jednou týdně. To by bylo samozřejmě nestačilo. Proto jsme jednoho z rodičů zaučili, aby mohl vlastní léčbu provádět doma, a sice s odpovídajícími pauzami jednou, dvakrát, často dokonce třikrát denně.

Ještě v létě 1972, po zkušenostech s Markusem, k nám přišel Tomáš. Bylo mu 6,3 let a trpěl těžkou spastickou diplegií. Nemohl sám chodit a uměl jen sedm slov. Tomáš se narodil jako první dítě, modrý a asfytický, po těžkém dlouhotrvajícím porodu. Ihned u něj nastoupily křečové záchvaty, které však po několika týdnech vymizely.

Již po několika chirofonetických ošetřeních se začala rozšiřovat Tomášova slovní zásoba. Dostával homeopatické léky Arnica D 20, Belladonna D 10 a Bryonia D4, později Skorodit D8, Arnica D10 a Rosmarin D3. Po jednom roce léčení byl Tomáš schopen nastoupit do zvláštní školy. Dovedl se gramaticky správně vyjadřovat, jen lehce zadrhával v řeči, S a Š tvořil mezizubně, L meziretně.

Tento druhý případ potvrdil, že jsem na správné cestě.

Od roku 1974 do roku 1976 jsem v různých městech mluvil o „metamorfóze řečových orgánů jako základu duchovně nauky o hláskách“. 7. 2.1976 byli ve Freiburgu (SRN) přítomni ti lidé, kteří měli zájem o chirofonetiku a chtěli se ji učit. A tak začaly kurzy. Zájem rychle rostl, především v oblasti léčebné pedagogiky. Zde to byly většinou úplně jiné nemoci než ty, s nimiž jsem začínal. Těžká mozková poškození, autismus, epilepsie atd. Výběr z léčebných záznamů, který bude následovat, o tom podává přibližný obraz. Ještě v mé vlastní praxi se při léčení koktavosti ukázalo, že chirofonetika pomáhá úspěšně léčit tuto těžce ovlivnitelnou vadu řeči. Nová terapie byla zavedena v mnohých waldorfských školách. Tam se využívá při potížích v učení, např. při poruchách čtení a psaní a při problémech v chování.

K dobrým výsledkům se dospělo také při těžkých psychotických onemocněních. V poslední době se ukázalo, že chirofonetika může podstatným způsobem pomáhat jako podpůrná terapie při léčení vnitřních onemocnění, např. astmatu, poruch spánku, menstruačních a zažívacích potíží. V továrně, v níž se v důsledku jednostranného zatěžování dělníků objevovala funkční poškození páteře a zádového svalstva, zavedli s úspěchem chirofonetiku. Chirofonetikou byla tedy rozšířena nejen terapie vad řeči, ale přispívá také významným způsobem i ke zvládnutí jiných problémů současné doby.

Chirofonetika se nyní praktikuje v mnoha zemích, především v Německu, dále v Rakousku, Švýcarsku, Česku, Holandsku, Anglii, ve Skandinávii, Finsku, Itálii. Řízením osudu se dostala i do tak vzdálených zemí, jako je Brazílie, Austrálie, Nový Zéland. Tam se vytvořila nová centra „chirofonetické školy“. Jednou za šest měsíců se konají vzdělávací kursy. Každý kurs trvá pět až šest dní, obsahuje celkem 36 hodin. V období mezi kursy se nové osvojená látka prohlubuje cvičením pod vedením zkušeného chirofonetika. Celé vzdělání obsahuje nejméně osm až deset základních kursů. Předpokládají se dostatečné znalosti anthroposofické nauky o člověku. Vzdělání se ukončuje písemnou prací a referátem. Předpokladem provozování chirofonetiky je spolupráce s lékařem. Protože chirofonetika svou podstatou nastupuje zcela novou cestu, není konkurentem ve vztahu k ostatním terapiím. Je v souladu se snahami, které vznikají především v anthroposofické oblasti. V mnoha případech se ukázalo, že je může úspěšně doplnit.

2. Motivovat napodobování

Existují děti, které nepřejímají ze svého okolí schopnost mluvit. Jejich sluch a řečové orgány jsou v naprostém pořádku. Tyto děti však nedokáží dobře napodobovat, něco stojí v cestě. Je velice zajímavé, jak se tvoří pouto napodobování mezi dítětem a jeho okolím. Dítě vklouzne do zvyklostí dospělých jako do duchovně duševního těla a přejímá jejich způsoby pohybu, mluvení a myšlení. Stárnutím tato schopnost napodobování postupně mizí. Vzpomeňme si, jak je pro vystěhovalce těžké se naučit cizí jazyk bez akcentu mateřské řeči. Jejich děti však mluví za několik týdnů bez chyby. Napodobování je očividně zvláštní schopnost prvních let života, která se později vytrácí. U mnoha těžce řečově postižených dětí jsem s údivem zjistil, že tu není ani tak rozhodující vlastní příčina postižení, jako spíše skutečnost, že příliš časně vymizela vůle napodobovat. Děti rezignovaly. Co teď? Poškození, jako Downův syndrom, paréza, postencefalitický klinický obraz, nelze odstranit, ale lze posilovat a vystupňovat snahu mluvit. Abychom však dali impuls vůli napodobovat, musíme zesílit napodobovaný vzor. To se děje chirofonetikou, která z celého těla vytváří přijímací orgán řeči. Dítě cítí metamorfované pohyby, které vznikají při tvoření hlásek. Tím je jeho vůle mnohem silněji motivována pro napodobování, než je tomu při pouhém poslechu. To dokumentují následující popisy případů.

3. První slova - prolog Janova evangelia - dysfázie, dysgnózie

Manfréd k nám přišel, když mu bylo 5,1 let. Uměl jen několik slov: táta, máma, auto, děda. Narodil se jako třetí dítě za obtížných podmínek: slabé porodní stahy, krvácení během porodu pravděpodobně v důsledku předčasného uvolnění placenty, porodní váha 2 900 g. Manfréd byl silně postižený. Při sebemenším podnětu plakal. Při rozčilení zvracel. Sotva věděl, co se kolem něho děje, a vůbec nerozuměl tomu, co mu kdo říká. Nevytvářel žádné pojmy. V oblasti úst a dýchacího svalstva docházelo k lehké spasticitě.

Jeho matka byla plně zaměstnána dětmi a hospodářstvím. Manfréda přivedl jeho otec, který velmi svědomitě prováděl domácí ošetření. Zdálo se mi však, že za celý rok nedošlo k žádnému pokroku. Už jsem to chtěl vzdát. Otec byl však jiného mínění: „Přece je to s ním lepší. Teď už mi rozumí.“ Manfréd tedy přišel na to, že slova něco znamenají. Začal řeči rozumět.

Protože se už otec dobře naučil tahy pro jednotlivé hlásky, přešel jsem ke slovům „člověk“, „světlo“, „život“. Nakonec se otec naučil pět veršů z prologu Janova evangelia, hlásku po hlásce v chirofonetických tazích. Jednoho dne si Manfréd během tahů začal broukat, nejdříve naprosto nesrozumitelně, brzy ale stále zřetelněji. Je to jistě neobvyklé, když první slova, která člověk promluví, znějí: „Na počátku bylo Slovo“. Manfréd se rozvíjel dál. Brzy napodoboval vyslovené slabiky a slova a já jsem už mohl pracovat logopedickými metodami běžnými v našem institutu. Bylo třeba cvičit hlásky a hlásková spojení. I při tom vykonal otec důležitou domácí práci. Prováděli jsme dále chirofonetiku, i když už ne tak často. Konečně mohl jít Manfréd do zvláštní školy, kde se dále rozvíjely jeho řečové schopnosti. Bylo třeba odstranit už jenom malé zadrhávání v řeči a dysgramatismus.

4. Marek - sensorická dysfázie

Poznal jsem tohoto chlapce, když mu bylo devět let. Tehdy uměl jen čtyři slova. Narodil se o tři týdny později a měl při narození nadváhu. Porod trval dlouho. Marek byl modrý a neplakal. Až ve dvou letech začal chodit a žvatlat. Navštěvoval zvláštní třídu, kde se naučil trochu počítat. Měl nadměrnou chuť k jídlu. Jeho tělo bylo obtloustlé a houbovité, končetiny opožděné v růstu. Měl příliš velkou hlavu. (Výška 140, obvod hlavy 61 cm.) Také matka měla sklon k nadváze.

Příčinou jeho poruchy řeči byla lehká paréza jazyka a oslabená schopnost vnímat řeč. Špatně rozlišoval, z jakých hlásek jsou složena slova (senzorická dysfázie), a proto je nemohl opakovat.

Jak známo, sensorická dysfázie je pro terapii nepřekonatelnou překážkou. V chirofonetice si však pomáháme senzorikou kůže, a tím se otevírá další možnost pro vnímání řeči. Kromě sluchového vnímání cítí pacient proces tvorby hlásek na své kůži. Na kůži vnímá pohyblivé formy, cítí teplo rukou, které tvoří tyto formy. Řeč je totiž v chirofonetice prožívána daleko obsáhleji, než při běžném vnímání.

Kvůli velké vzdálenosti přicházel Marek se svou matkou dvakrát za rok na dobu jednoho týdne, později pouze jednou za rok. Od počátku byl mezi mnou a Markem dobrý vztah. Matka se dobře naučila chirofonetiku a měla i dostatek energie a vytrvalosti. Tenkrát v devíti letech uměl Marek správně vyslovit jen několik hlásek a nebyl téměř schopen si zapamatovat zvukové složení slova. To, co se naučil, zase rychle zapomněl.

Marek neměl chuť se pohybovat. Byl bezradný, bál se každé nerovnosti na cestě, sněhu a náledí. Jen stoupnout si na židli mu způsobovalo závrať. Poťouchle pozoroval činnost ostatních a prováděl lumpárny. Žádný přístroj nenechal na pokoji. Často musel přijít opravář, aby odhalil skrytý vypínač, kterým Marek pootočil.

Samozřejmě činila chirofonetika jen část celkové terapie, ale bez ní bychom byli jistě nedosáhli úspěchu. Marek přišel dvanáctkrát k týdennímu pobytu. Naposled v osmnácti letech. Dokázal se srozumitelně vyjadřovat, i když nezvládl bez chyby tvoření vět. Stal se poměrně samostatným, snaživým a odpovědným mužem, který může vykonávat jednoduchou, někým řízenou práci.

5. Věk k navození řeči

S chirofonetickou terapií začínám tehdy, když se ukáže, že vývoj řeči viditelně zaostává, tedy nejdříve ve dvou až třech letech. I když je možné předpokládat, že se řeč později rozvine, považuji i v tomto případě tuto pomoc za oprávněnou. Opožděný vývoj řeči brzdí většinou i celkový duchovně-duševní vývoj. Neměli bychom ztrácet čas. Všechny obavy z tohoto způsobu terapie se rozplynou, jestliže uvážíme, že není nic lidštějšího než řeč, kterou takto dítěti přiblížíme. Kromě toho mají většinou děti dotek rády.

Mohli bychom se domnívat, že po určitém věku už není možné rozvíjet schopnost mluvit. To popírá následující příběh: Musíme předeslat, že žákům chirofonetiky není dovoleno po několika kursech terapeuticky pracovat. Mají však cvičit. Dáma, která pracuje v Adelaidu v Austrálii, ve státním domově pro pohybově postižené, se ptala mezi obyvateli domova, kdo by byl ochoten s ní cvičit. Přihlásila se jedenadva- cetiletá žena. Trpěla těžkou spastickou parézou a ještě nikdy v životě se jí nepodařilo artikulovat jediné slovo. Používala jakýsi druh psacího stroje, pomocí něhož se mohla s velkou námahou dorozumívat. Přes tyto omezené možnosti mohla občas ostatním obyvatelům domova pomoci svým dorozuměním. Pomocí tohoto psacího stroje se stala jejich „mluvčí“. Zvláště tíhla k jednomu stejně postiženému obyvateli domova. Byl to její přítel. Po několika takových chirofonetických cvičeních, nemůžeme říci terapiích, přišel jednou tento muž a ona mu zřetelně a nahlas řekla: „I love you“. Brzy nato upadl jeden z postižených a ona zvolala „Help!“ Po dalších cvičeních poděkovala: „Thank you!“

Dostavila se schopnost mluvit. Protože vnitřně mluvila už dříve, můžeme si být jisti, že se naučí vyjadřovat ještě lépe. Úspěch přišel nečekaně a nebyl ani záměrem cvičení. Jistě zůstane tento případ ojedinělým, ukazuje však, že není možné určit věkovou hranici pro rozvoj řeči.

6. Vysoký stupeň nedoslýchavosti

Podle zprávy matky dítěte.

Sabině se narodila bez potíží. Přibližně v desátém měsíci nás napadlo, že poté, co začala velmi živě žvatlat, se toto žvatlání vytrácelo a ona byla tišší. Řečové hry, které jsme znali od našich starších dětí, se prostě nekonaly. Občas působila Sabině jako nepřítomná a tupá. Vyšetření ukázalo: Hranice hluchoty a těžké nedoslýchavosti, případné zbytky sluchu jsou možné.

Ve věku 16 měsíců dostala Sabině velmi silná sluchadla. Doufali jsme, že ony zbytky sluchu mohou být takto stimulovány. Ona ale velmi energicky odmítala tato sluchadla nosit. Teprve na konci druhého roku věku jsme zpozorovali, že něco slyší.

Sabině byla velmi vitální. Pospíchala od jedné věci ke druhé a nikdy nedokázala krátce setrvat. Přišla-li na můj klín, za chvíli opět vyskočila a utíkala pryč. S hračkami si nehrála, nevěděla, co s nimi. Jen je ničila.

Nebylo možné ji s sebou někam vzít. Když jí člověk jen na vteřinu pustil z očí, utekla. Jí se to líbilo a neměla vůbec strach. Dokonce jsme dvakrát museli zavolat na pomoc i policii. Bylo velmi nápadné, že i velmi ostře kořeněná jídla jí nečinily problémy a nikterak na ně nereagovala a že musela být téměř necitlivá na bolest, neboť jsme několikrát objevily na jejím těle puchýře po spáleninách nebo jiná zranění a nevěděli jsme, kdy a kde se něco přihodilo. Když bylo Sabině 2 ¼ let, doslechli jsme se o chirofonetice a jeli jsme k Dietru Schulzovi na zaškolení.

Po začátečním neklidu si Sabině postupně na chirofonetiku zvykla a zůstala ležet. Přibližně po třech týdnech jsem postřehla, že si začala hrát, tak asi deset minut vydržela u jednoho auta. To ještě nikdy nedělala. Začala si brát svou panenku do postele a laskala se s ní. Také ode mne přijímala něžné doteky, což dříve nebylo možné. Začala opakovat slova a za pomoci sluchadel pozorně naslouchala. Největším zázrakem pro nás bylo, že začala lidsky cítit a nechovala se tak, jako kdyby nás neznala.

Ve 3 ¼ letech byla ze dne na den bez plen. Při další návštěvě u Dietra Schulze jsme dostali cenné pedagogické rady a novou hláskovou řadu.

V následující době se Sabině dostala do vysloveně jasné fáze prvního vzdoru. V době prázdnin jsme udělali záměrně přestávku s chirofonetickým ošetřením, pozorovali jsme ale zřetelný krok zpět.

Sabině se tak dobře vyvinula, že jsme se jí odvážili dát do waldorfské mateřské školy. Nejprve musela být mírně brždě- na, pak ale udělala opravdu velké pokroky v sociální oblasti. Její řeč se vylepšila. A tak se naučila postupně říkat celé věty.

Svého cíle jsme ještě nedosáhli. Především se musí mluva vylepšit ve tvorbě slova a hlásek samotných. Neznámí lidé měli problémy jí rozumět, my jsme jí rozuměli dobře. Sabině nosí sluchadla a dokáže na zavolání reagovat, pokud je v místnosti jinak klid.

V této zprávě je překvapivé a viditelné, jak vrozená těžká nedoslýchavost dokáže vyvolat autistické rysy. To bylo možné zcela překonat pomocí chirofonetiky. To, že chirofonetika prokázala velmi dobré služby nedoslýchavým, jsme zjistili již mnohokrát. Chirofonetika totiž podněcuje k tomu, že dítě řeči opravdu naslouchá. Tím se sluch zlepší, což je možno i měřit. Sabině se musela nejprve naučit porozumět tomu, že řeč je něco, co dává smysl a význam.